

دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی رشته راهنمایی و مشاوره

موضوع:

بررسی و مقایسه هوش هیجانی دانش آموزان ناشنوا و دانش

آموزان عادی پایه سوم دبیرستان در استان اصفهان

استاد راهنما: آقای مهدی تبریزی

دانشجو: پرستو ضرغامیان

۹۰۰۱۶۵۸۱۳

بهار ۹۴

تقدیم به:

همسر عزیزم و خانواده مهربانم که همواره در کنارم

بوده‌اند و مرا از محبت خویش دریغ ننموده‌اند.

تقدیر و شکر:

از استاد ارجمند آقای مهدی تیریزی که در به

سراخام رساندن این پژوهش مرایاری نموده‌اند.

چکیده

هوش هیجانی یکی از سازه‌های نوظهور در گستره علم روان‌شناسی است که پژوهش‌های زیادی را به خود اختصاص داده است. در همین راستا در پژوهش حاضر به بررسی مقایسه‌ای هوش هیجانی در دانش‌آموزان ناشنوا و عادی (شنوا) پرداخته شد. این پژوهش دارای ۱۶ فرضیه می‌باشد. فرضیه اصلی آن مقایسه هوش هیجانی دانش‌آموزان ناشنوا و عادی می‌باشد و دیگر فرضیات مربوط به مؤلفه‌های هوش هیجانی می‌باشد. نمونه ۶۰ نفری شامل ۳۰ نفر دانش‌آموز ناشنوا و ۳۰ نفر دانش‌آموز شنوا به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند و با استفاده پرسشنامه هوش هیجانی بار-ان مورد ارزیابی قرار گرفتند.

یافته‌ها: طبق تجزیه و تحلیل داده‌ها یافته‌ها مبنی بر آن می‌باشد که بین هوش هیجانی دانش‌آموزان ناشنوا و عادی تفاوت معنادار آماری وجود دارد. چون t بدست آمده (۲/۴۵) می‌باشد و از t جدول با درجه آزادی ۵۸ که ۲/۰۰ می‌باشد بیشتر است. بنابراین فرضیه اصلی تأیید می‌گردد.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت هوش هیجانی دانش‌آموزان ناشنوا پایین‌تر از دانش‌آموزان عادی می‌باشد. همچنین ناشنوایان در مؤلفه‌های هوش هیجانی در سطح پایین قرار دارند.

کلمات کلیدی: هوش هیجانی؛ دانش‌آموز ناشنوا؛ دختر؛ پسر

فهرست

۷	۱- فصل اول.....
۸	۱-۱- مقدمه.....
۹	۱-۲- بیان مسئله.....
۱۰	۱-۳- ضرورت تحقیق.....
۱۲	۱-۴- سؤال پژوهش.....
۱۰	۱-۵- هدف پژوهش.....
۱۰	۱-۵-۱- هدف کلی.....
۱۱	۱-۵-۲- هدف جزئی.....
۱۱	۱-۶- فرضیه.....
۱۳	۱-۷- متغیرها.....

۲- فصل دوم

۱۶	۲-۱- مروری بر تئوری نظری تحقیق.....
۲۰	۲-۲- پیشینه مطالعاتی هوش غیرشناختی.....
۴۵	۲-۳- پیشینه تجربی تحقیق.....
۴۶	۲-۴- تحقیقات انجام شده بر روی ناشنویان.....
۴۶	۲-۴-۱- تحقیقات داخلی.....
۴۶	۲-۴-۲- تحقیقات خارجی.....

۲-۵- تحقیقات انجام شده در حیطه هوش هیجانی..... ۴۷

۳- فصل سوم

۳-۱- نوع روش پژوهش..... ۵۱

۳-۲- جامعه آماری..... ۵۱

۳-۳- تعداد و نحوه نمونه‌گیری..... ۵۱

۳-۴- ابزار اندازه‌گیری..... ۵۱

۳-۵- نمره‌گذاری و تفسیر نمرات..... ۵۳

۳-۶- روش آماری..... ۵۴

۴- فصل چهارم

۴-۱- آمار توصیفی..... ۵۶

۴-۲- آمار استنباطی..... ۵۷

۵- فصل پنجم

۵- نتیجه‌گیری..... ۶۵

۶- ضمیمه..... ۷۰

فصل اول

(کلیات تحقیق)

هیجان‌ها در آگاهی یا هوشیاری غیرعینی یا ذهنی بازنمایی می‌شوند. هیجان‌ها زندگی ما را تحت تاثیر قرار می‌دهند و به آن رنگ و جلوه خاصی می‌بخشند. هیجان‌های مثبت از قبیل محبت و اشتیاق می‌توانند روزگار ما را سرشار از لذت و هیجان‌های منفی از قبیل ترس افسردگی و خشم می‌توانند درون ما را مملو از ترس و وحشت کرده و روزگار ما را سخت و طاقت فرسا بسازند. استیوهین (۱۹۹۷) هوش هیجانی را از توانایی مهار عواطف و تعادل برقرار کردن بین احساسات و منطق، به طوری که ما را به حداکثر خوشبختی برساند تعریف می‌کند. هیجان‌هایی که افراد احساس می‌کنند ناشی از ارزیابی اطلاعات است. این ارزیابی شامل شناخت یا پردازش اطلاعات رسیده از محیط، بدن، حافظه فرد، تمایل به پاسخگویی به شیوه خاص و ملاحظه نتایج اعمالی که ممکن است از حالت هیجانی بدست آیند باشند. تراویس برادبری و جین گریوز (۱۹۹۸) هوش هیجانی را همان توانایی شناخت، درک و تنظیم هیجان‌ها و استفاده از آنها در زندگی تعریف کرده است. هوش هیجانی شامل ویژگی‌های مثل توانایی تهییج و برانگیختگی خود، استقامت و پایداری در برابر شکست، از دست ندادن روحیه، واپس‌رانی افسردگی و ناامیدی در هنگام تفکر، همدلی و محبت و امید داشتن است. افرادی توانایی درست استفاده کردن از هیجان‌های خود را دارند می‌توانند از اضطراب قابل پیش‌بینی برای برانگیختگی خود جهت بهتر آماده شدن استفاده کرده و بر مسایل فائق آیند. هوش هیجانی در زندگی اجتماعی و فردی و رشد اجتماعی افراد مؤثر می‌باشد. هوش هیجانی با همدلی از راه تکلم ارتباط دارد ولی با خیال همدلی و شرکت همدلانه ارتباطی ندارد. در تحقیقی که انجام شده مشخص گردید که شرکت‌کننده‌هایی که نمره بالایی را در هوش هیجانی بدست می‌آورند بطور معناداری در زمینه صحبت کردن نمره بالایی کسب کردند. افراد ناشنوا بدلیل مشکل شنوایی خود با مسایلی از جمله اضطراب، ناامیدی و عدم استقلال و... بیشتر روبرو هستند. با آنکه جامعه به اختلالات شنوایی بیشتر از سایر اختلالات از جمله اختلالات بینایی اهمیت می‌دهد معذالک آثار روانی مبتلایان به اختلالات شنوایی بیشتر از آثار روانی مبتلایان به اختلالات از جمله بینایی است. در دوران یادگیری مهارت‌ها، کودک ناشنوا از برقراری با محیط عاجز است و به هر حال قادر به فهم کامل توضیحات اطرافیان و مربیان نیست و نمی‌تواند نیازهای خود را بیان کند. با توجه به مسایل مطرح شده و نقش مهم

هوش هیجانی در تعامل انگیزش، شناخت احساسات و آگاهی از احساسات خود در زمان بروز آن در نهایت مهم بودن نقش هوش هیجانی در زندگی شخصی و رشد اجتماعی به بررسی آن در افراد ناشنوا می‌پردازیم. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که مهارت‌های اجتماعی ضعیف، روابط اجتماعی مشکل‌دار، خودپنداره ضعیف، ناهنجاری‌های رفتاری و عاطفی، مشکلات تحصیلی و... را در کودکان ناشنوا بیان می‌کند. همچنین پژوهشگران و صاحب‌نظران مختلف عنوان می‌کنند که میزان خودمحوری، لجبازی، افسردگی، اضطراب، بدبینی و درونگرایی در نوجوانان ناشنوا بیشتر از میزان طبیعی بوده و آنها توقع بیش از حدی از اطرافیان و محیط زندگی خود دارند. افرادی که در تنظیم هیجانهای خود مهارت دارند بهتر می‌توانند حالات هیجانی منفی را از طریق فعالیت‌های خوشایند جبران نمایند و با مشکلات روحی و روانی کمتری مواجه‌اند و از زندگی لذت می‌برند. بحث درباره هوش و توانایی‌های شناختی ناشنوایان و شنوایان از مهمترین مسائلی هست که همواره مورد علاقه روانشناسان بوده است. بر اساس پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد که هوش هیجانی ناشنوایان پایین‌تر از هوش هیجانی شنوایان است.

۱-۲- بیان مسئله

هوش هیجانی به زبان ساده کنترل و مدیریت هیجان‌ها و تعدیل و کنترل احساسات برای ایجاد انگیزه جهت قبول کردن مسئولیت و آغاز حرکت به سوی اهداف و ایجاد ارتباطی مؤثر و کارا با دیگران به کمک تشخیص احساسات و هیجان‌ها آنها. هوش هیجانی از نظر جان مایر (۱۹۹۰) توانایی نظارت بر احساسات و هیجان‌ها خود و دیگران، تمیز قائل شدن به آنها و استفاده از این اطلاعات برای هدایت تفکر و عمل خود تعریف شده است. تعریف هوش هیجانی از دیدگاه دانیل گلمن (۱۹۹۵) گلمن معتقد است برای پیش‌بینی شایستگی یک فرد اهمیت بهره هوشی کمتر از هوش هیجانی است. از نظر گلمن هوش هیجانی چهار حوزه را در بر دارد: ۱- رشد آگاهی‌های هیجانی ۲- مدیریت هیجان‌ها ۳- خواندن هیجان‌ها ۴- اداره کردن و مدیریت روابط.

تعریف ناشنوایی: ناشنوا فردی است که با استفاده از وسایل کمکی یا بدون بهره‌گیری از آنها نمی‌تواند گفتارهای دیگران را از طریق حس شنوایی بشنود. هوش به عنوان ظرفیت کلی هر فرد برای رفتار هدفمند است تا فرد بتواند منطقی فکر کرده و به گونه‌ای مؤثر با محیط خود کنار بیاید (وکسلر). فعالیت‌های ذهنی مانند تفکر،

استدلال و ادراک به عنوان شناخت تلقی می‌شوند بخشی از این ظرفیت کلی به حساب می‌آیند و شناخت به موجود زنده امکان می‌دهد از محیط بیاموزد و مشکلات خود را در محیط تازه حل کند. علاوه بر این شناخت، تولید هیجان می‌کند و هیجان محصول فکر و احساس است. ما مهارت‌های هیجانی و اجتماعی خویش را تماماً در ارتباط با دیگران می‌آموزیم. بدون در نظر گرفتن جزئیات ارتباطی بزرگ شدن با آسیب‌شنوایی، بچه‌های ناشنوا را از بدست آوردن تجربیاتی محروم می‌کند که لازمه بدست آوردن این تجربیات عرف احساس-اجتماعی جامعه است. این می‌تواند معنای عظیمی در بالندگی هیجانی و تعامل اجتماعی ناشنوا در محیط شنوا باشد. از آموزش نظامدار و سازمان یافته ناشنوایان بیش از دو قرن نمی‌گذرد. در طول این دو قرن یکی از مسایل مهم که فکر روانشناسان را به خود مشغول کرده تفاوت‌های فردی کودکان ناشنوا و شنوا بوده. آسیب‌های شنوایی بسیاری از سازگاری‌های انسان را با محیط زندگی‌اش تحت تاثیر قرار داده و موجب تاخیر در رشد و پردازش فرآیندهای ذهنی و روانی می‌شود.

۱-۳- ضرورت تحقیق

از آنجایی که افزایش بهزیستی هیجانی به کاهش مشکلات بین فردی و متعاقب آن بهبود کیفیت روابط اجتماعی و کیفیت زندگی می‌شود افراد ناشنوا و معلول به دلیل نارسایی هوش هیجانی ارتباط صمیمی کمتر و احساس تنهایی بیشتری را تجربه کرده و تمایل بیشتری به انزوای اجتماعی دارند. همچنین خودشناسی و عزت نفس پایین‌تری دارند. چه بسا که بسیاری از مشکلات فردی و اجتماعی و روانشناختی ناشنوایان به سطح پایین هوش هیجانی و مولفه‌های آن و نه محدود به حواس آنها می‌باشد. ما باید در دبیرستان‌های ناشنوایان هوش هیجانی را هدایت و بررسی کنیم تا زمینه رشد و تعالی این افراد مهیا گردد و از انزوا و رکودی که در نتیجه مشکل ناشنوایی برای این افراد ایجاد می‌شود از بین رفته و بتوانند به افرادی فعال و توانمند در جامعه حضور یابند و از این طریق نگرش جمع بر ناشنوایی تغییر کند تا جایی که نه تنها ناشنوایی معزلی در جامعه نگرسته نشود بلکه به عنوان افرادی توانمند که توانسته‌اند بر کمبود خود فایز گردند دیده شوند.

۱-۴- سؤال پژوهش

۱. آیا بین میزان هوش هیجانی دانش‌آموزان ناشنوای پایه سوم دبیرستان و دختران عادی تفاوت معنادار